

III. Sector agrario

- Aínda que diminuíu nos últimos anos, o complexo agroalimentario mantén un peso relevante na economía galega, aportando en 2021 o 5% do VEB e o 5,9% do emprego. A maior parte segue correspondendo ao sector agrario, pero a industria agroalimentaria tende a reforzarse e xera hoxe o 44% do VEB do complexo.
- Despois de alcanzar un máximo en marzo de 2022, os prezos mundiais dos alimentos experimentaron un descenso continuo nos dous últimos anos. Concretamente, en 2023 o contexto internacional caracterizouse por unha caída moderada dos prezos da carne e máis forte nos produtos lácteos, pero iso acompañouse dun significativo abaratamento tamén das materias primas para a alimentación animal (cereais e oleaxinosas).
- A redución da produción, unida á baixa dos prezos percibidos polos agricultores, provocou que a renda agraria por ocupado sufrise en 2023 na UE-27 unha importante diminución (-6,3%).
- Na agricultura española, en contraste co contexto europeo e internacional, os prezos dos produtos agrarios rexistraron de novo unha notable alza. Isto posibilitou que, a pesar da contracción dos volumes producidos, o ano 2023 se pechase cunha significativa mellora da renda por ocupado (12,4%).
- Enmarcada nese contexto, a dinámica do sector agrario galego en 2023 estivo definida, en primeiro lugar, por un moderado crecemento do *output* (ao redor do 3%), apoiado na notable expansión da produción vexetal e nun lixeiro incremento da produción animal.
- Ao mesmo tempo, asistimos a un comportamento dos prezos claramente favorable para o sector, ao confluír unha forte alza dos prezos percibidos, tanto nos produtos vexetais como nos gandeiros, cun descenso dos prezos pagados, un abaratamento dos insumos.
- O resultado final foi que a renda agraria por ocupado rexistrou aquí, segundo os nosos cálculos, un forte aumento (15%), superior mesmo ao que se deu en España (12,4%) e que contrasta co seu descenso na UE-27 (-6,3%).
- O crecemento da renda agraria en Galicia en 2023 sucedeu aos lixeiros incrementos en 2021 e 2022, permitindo recuperar os niveis previos á crise que sufriu o sector en 2020 como consecuencia da pandemia da COVID-19. Non obstante, o saldo é diverso dunhas a outras ramas produtivas.
- Un feito adicional a salientar é o freo da redución da poboación ocupada no sector que parece darse na última década (e que continuou en 2023), despois da abrupta caída nos tres primeiros decenios de integración na UE. Esa relativa estabilización do volume da man de obra agraria en Galicia estase acompañando de mudanzas relevantes na súa composición: unha crecente masculinización e un peso cada vez maior do emprego asalariado; ao mesmo tempo que se mantén o seu elevado envellecemento.

Peso global e dinámica do complexo agroalimentario e do complexo da madeira no período 1995-2021

Complexo de produción agroalimentario

Das 72 ramas que distingue o IGE nas súas *Contas Económicas de Galicia-Revisión Estatística 2019*, seis integran o complexo de produción agroalimentario (CPA): agricultura, gandería, caza e servizos relacionados; procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos; fabricación de produtos lácteos; fabricación de produtos para a alimentación animal; outras industrias alimentarias e fabricación de bebidas. Este complexo mantén un importante peso na economía galega: segundo as cifras máis recentes, en 2021 aportaba o 5% do VEB e o 5,9% do emprego, porcentaxes que superan a media española e en maior medida a da UE.

Na dinámica rexistrada polo complexo ao longo das dúas primeiras décadas deste século podemos diferenciar tres períodos, estreitamente ligados coa conxuntura económica. Neste sentido, hai que lembrar que os alimentos se caracterizan en xeral pola súa baixa elasticidade-renda; o que provoca que nas fases de expansión económica o CPA tenda a perder peso no conxunto da economía, mentres que nas etapas de crise vese menos afectado que outros sectores, estabilizándose ou mesmo aumentando o seu peso relativo. Así, o peso deste complexo no VEB, e aínda máis no emprego, reduciuse notablemente na fase de expansión económica de 1995-2007, para estabilizarse e mesmo subir no período de crise 2008-2013 e reanudar o declive relativo coa recuperación económica dos anos 2014-2019. Pois ben, nese contexto, as últimas cifras publicadas polo IGE indican que ese declive relativo continuou en 2020 e 2021 (a pesar da crise provocada pola COVID-19), de tal modo que neste último ano o peso do complexo no VEB (5%) é inferior ao de comezos de século (5,5%) (cadros 1, 2 e 3).

Cadro núm. 1

Evolución do valor engadido bruto (VEB) do complexo agroalimentario en Galicia

	Base 2000		Revisión estatística 2019					
	1995	2000	2000	2008	2015	2019	2020	2021
Millóns de euros correntes								
Agricultura, gandería e caza	892,3	856,9	1.154,0	1.729,1	1.927,1	2.024,8	1.725,5	1.630,0
Industria agroalimentaria	428,4	532,7	592,9	919,3	964,2	1.212,7	1.109,3	1.268,3
Industria cárnica	66,6	91,9	138,4	178,2	245,1	296,1	286,6	303,7
Industria láctea	78,8	75,7	111,5	185,0	136,6	125,1	119,3	157,1
Industria alimentación animal	65,4	65,8	55,1	109,3	67,6	84,9	91,7	94,7
Outras industrias alimentarias	145,2	186,0	197,0	291,3	239,6	294,2	280,4	324,4
Industria de bebidas	72,5	113,3	90,9	155,5	275,3	412,4	331,3	388,3
Total complexo	1.320,8	1.389,5	1.746,8	2.648,4	2.891,3	3.237,5	2.834,8	2.898,2
% sobre o total do complexo								
Agricultura, gandería e caza	67,6	61,7	64,4	63,8	66,7	62,5	60,9	56,2
Industria agroalimentaria	32,4	38,3	35,6	36,2	33,3	37,5	39,1	43,8
Industria cárnica	5,0	6,6	7,3	5,5	8,5	9,1	10,1	10,5
Industria láctea	6,0	5,4	6,9	7,6	4,7	3,9	4,2	5,4
Industria alimentación animal	4,9	4,7	3,4	4,3	2,3	2,6	3,2	3,3
Outras industrias alimentarias	11,0	13,4	11,9	11,9	8,3	9,1	9,9	11,2
Industria de bebidas	5,5	8,2	6,1	6,9	9,5	12,7	11,7	13,4
Total complexo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Os datos de 2021 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2019. Serie 2000-2021*.

Cadro núm. 2

Evolución do emprego no complexo agroalimentario en Galicia. Período 1995-2021

Postos de traballo equivalentes a tempo completo (miles)

	Base 2000		Revisión estatística 2019					
	1995	2000	2000	2008	2015	2019	2020	2021
Agricultura, gandería e caza	182,4	133,3	119,9	58,8	38,0	41,5	38,7	38,4
Industria agroalimentaria	16,3	18,6	16,3	19,9	18,4	21,0	20,5	21,0
Industria cárnica	2,5	2,9	4,3	5,4	4,4	4,7	4,7	4,8
Industria láctea	1,8	1,7	1,9	2,1	1,9	2,2	2,4	2,5
Industria alimentación animal	1,3	1,2	1,4	1,6	1,2	1,6	1,6	1,6
Outras industrias alimentarias	9,1	10,9	6,9	8,0	8,2	9,5	8,8	9,0
Industria de bebidas	1,6	1,9	1,9	2,9	2,6	3,0	3,0	3,2
Total complexo	198,6	151,9	136,2	78,7	56,3	62,5	59,2	59,4

Os datos de 2021 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.
- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2019. Serie 2000-2021*.

Cadro núm. 3

Evolución do peso do complexo agroalimentario no conxunto da economía galega

	Base 2000		Revisión estatística 2019					
	1995	2000	2000	2008	2015	2019	2020	2021
VEB (%)								
Agricultura, gandería e caza	3,7	2,5	3,7	3,2	3,8	3,5	3,2	2,9
Industria agroalimentaria	1,8	1,6	1,9	1,7	1,9	2,1	2,1	2,1
Industria cárnica	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
Industria láctea	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3
Industria alimentación animal	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Outras industrias alimentarias	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Industria de bebidas	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,7	0,6	0,7
Total complexo	5,5	4,1	5,5	4,9	5,8	5,6	5,3	5,0
Postos de traballo (%)								
Agricultura, gandería e caza	18,3	12,3	11,6	5,0	4,0	4,0	4,1	3,8
Industria agroalimentaria	1,6	1,7	1,6	1,7	1,9	2,0	2,2	2,1
Industria cárnica	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Industria láctea	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Industria alimentación animal	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Outras industrias alimentarias	0,9	1,0	0,7	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9
Industria de bebidas	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Total complexo	19,9	14,0	13,1	6,7	5,9	6,1	6,3	5,9

Os datos de 2021 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001*.- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2019. Serie 2000-2021*.

No que respecta á estrutura do CPA, este continúa caracterizándose en Galicia polo predominio do sector agrario e o limitado desenvolvemento da industria agroalimentaria. Porén, nos últimos anos obsérvanse mudanzas relevantes neste aspecto, que continuaron en 2021. Así, no período 2015-2021, cun valor global do VEB do complexo aproximadamente estable en euros correntes, asistimos a unha significativa diminución do aportado polo sector agrario e a un incremento do xerado pola industria. O resultado é que o peso relativo do sector agrario no VEB do complexo baixou 10 puntos (do 66,7% ao 56,2%), reforzándose paralelamente o da industria agroalimentaria (do 33,3% ao 43,8%) (cadro 1).

En todo caso, a pesar dos cambios recentes, o peso relativo da industria agroalimentaria segue estando por baixo do que ten a agricultura, en contraste co que se constata en España e na UE. Este trazo diferencial do noso CPA ten a súa orixe en dous factores que, con algúns matices, se seguen mantendo na actualidade: a) unha parte significativa da produción agraria é transformada fóra de Galicia, co que perdemos o valor engadido e o emprego xerado na súa transformación industrial; b) ademais, a agroindustria galega continúa especializada en xeral en produtos de baixo valor engadido.

Complexo da madeira

O complexo da madeira integra catro ramas das *Contas Económicas de Galicia-Revisión Estatística 2019* publicadas polo IGE: silvicultura e explotación forestal; industria da madeira e da cortiza; industria do papel, e fabricación de mobles. En 2021 xerou un VEB de 1.135,9 millóns de euros (1,9% da economía galega) e deu emprego a 23.700 persoas (2,4% do total). No referido á súa dinámica a medio prazo, lembremos que este complexo se vira fortemente afectado pola crise económica que estalou en 2008, debido á ligazón da industria da madeira e da cortiza e da fabricación de mobles coa construción e o mercado inmobiliario. Isto foi seguido dunha recuperación no período 2014-2018, que permitiu alcanzar de novo neste último ano os valores previos á crise. Pois ben, os datos máis recentes do IGE mostran un forte crecemento en 2021 tanto do VEB (20%) como do emprego (6,2%); unha alza que sucede á evolución negativa en 2019 e 2020, cunha caída do VEB do 16% no bienio e unha redución tamén do emprego próxima ao 5%. As cifras de 2021 confirman, pois, o que apuntamos no anterior *Informe* sobre o carácter conxuntural da caída observada en 2019-2020 (cadros 4 e 5).

O incremento do VEB en 2021 afectou as catro ramas que forman o complexo, pero foi especialmente relevante na industria do papel. Porén, en conxunto, as cifras seguen mostrando o trazo estrutural que caracteriza o complexo da madeira en Galicia: a súa especialización na produción primaria e na primeira transformación. As dúas ramas máis importantes, con diferenza, son a silvicultura e explotación forestal e a industria da madeira e da cortiza, que engloba a produción de tableiros e chapas. O peso da rama papeleira é claramente inferior, co engadido de que se trata sobre todo de produción de pasta (primeira transformación). Finalmente, o peso relativo da fabricación de mobles é baixo no contexto español.

Cadro núm. 4

Evolución do valor engadido e do emprego no complexo da madeira en Galicia

Valor engadido bruto	Base 2000		Revisión estatística 2019					
	1995	2000	2000	2008	2015	2019	2020	2021
Millóns de euros correntes								
Silvicultura, explotación forestal e actividades dos servizos relacionados	182,5	245,8	342,4	437,3	394,8	397,1	393,9	417,8
Industria da madeira e da cortiza	278,1	344,9	206,8	317,4	268,7	318,5	305,9	390,9
Industria do papel	127,5	158,2	157,6	137,0	156,9	145,8	118,7	164,2
Fabricación de mobles			121,7	217,5	124,6	169,1	128,0	163,0
Total complexo	588,1	749,0	828,4	1.109,3	945,1	1.030,5	946,5	1.135,9
Emprego								
	Base 2000		Revisión estatística 2019					
	1995	2000	2000	2008	2015	2019	2020	2021
Postos de traballo (miles)								
Silvicultura, explotación forestal e actividades dos servizos relacionados	3,8	6,7	5,0	7,1	7,4	9,2	9,1	9,5
Industria da madeira e da cortiza	11,3	14,1	13,3	10,8	6,9	7,7	7,2	7,7
Industria do papel	1,1	1,0	1,2	1,7	1,7	1,9	1,8	1,8
Fabricación de mobles			9,6	7,3	4,1	5,1	4,3	4,7
Total complexo	16,2	21,8	29,1	26,9	20,1	23,8	22,3	23,7

Os datos de 2021 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001.*- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2019. Serie 2000-2021.*

Cadro núm. 5

Evolución do peso do complexo da madeira no conxunto da economía galega

VEB (%)	Base 2000		Revisión estatística 2019					
	1995	2000	2000	2008	2015	2019	2020	2021
Silvicultura, explotación forestal e actividades dos servizos relacionados	0,8	0,7	1,1	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
Industria da madeira e da cortiza	1,2	1,0	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7
Industria do papel	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
Fabricación de mobles			0,4	0,4	0,2	0,3	0,2	0,3
Total	2,7	2,6	2,6	2,0	1,9	1,8	1,8	1,9
Postos de traballo (%)								
Silvicultura, explotación forestal e actividades dos servizos relacionados	0,4	0,6	0,5	0,6	0,8	0,9	1,0	0,9
Industria da madeira e da cortiza	1,1	1,3	1,3	0,9	0,7	0,7	0,8	0,8
Industria do papel	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Fabricación de mobles			0,9	0,6	0,4	0,5	0,5	0,5
Total	2,1	2,6	2,8	2,3	2,1	2,3	2,4	2,4

Os datos de 2021 son provisionais.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- IGE, *Contas Económicas. Base 2000. Serie 1995-2001.*- IGE, *Contas Económicas de Galicia. Revisión estatística 2019. Serie 2000-2021.***Tendencias a medio prazo do sector agrario (1990-2021)**

O cadro 6 recolle a evolución das principais macromagnitudes do sector agrario galego en euros correntes no período 1990-2021, segundo as contas económicas da agricultura publicadas polo Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación (MAPA). Catro son as notas que definen as tendencias nas tres últimas décadas.

- O valor económico da produción agraria experimentou un crecemento significativo: 163,6% nos 31 anos, o que supón unha taxa media acumulativa anual do 3,2%.
- Esa expansión do *output* acompañouse, porén, dunha suba moito máis moderada da renda do sector en euros correntes (63,7%). Isto debeuse ao forte aumento dos consumos intermedios, que se multiplicaron por 4,4, e tamén ao incremento das amortizacións do capital fixo, que se multiplicaron por 2,7. Detrás do crecemento destas dúas partidas, e a limitación conseguinte do aumento da renda agraria, están as mudanzas operadas na tecnoloxía produtiva (uso crecente de insumos intermedios

e bens de capital fixo) e tamén a alza maior dos prezos pagados polos insumos en comparación cos prezos percibidos polos agricultores¹.

- c. O terceiro feito a salientar foi o fortísimo axuste do emprego, que se concreta en que a poboación ocupada se reduciu a menos de 1/5 do seu volume inicial (-83,9%).
- d. Esa acelerada diminución da man de obra fixo que a produción obtida por cada agricultor se multiplicase por 16,4. E, a pesar do empeoramento da relación entre os prezos percibidos e os prezos pagados, isto posibilitou que a renda por ocupado experimentase un notable incremento, multiplícase por 10,2 en euros correntes (de 2.700 euros en 1990 a 27.800 en 2021).

En suma, o sector agrario galego conta hoxe (en 2021) con menos de 1/5 dos traballadores que tiña hai tres décadas, pero estes xeran unha produción 2,6 veces superior á de 1990; o que fixo posible que a renda por ocupado en 2021 multiplique por 10,2 a de 31 anos antes.

Cadro núm. 6

Evolución das macromagnitudes do sector agrario galego e do seu peso na agricultura española*

	Millóns de euros correntes							Poboación ocupada (miles)	Renda agraria/ ocupado (miles de euros)
	(A) Producción agraria	(B) Consumos intermedios	(C = A-B) VEB a prezos básicos	(D) Amortizacións (consumo de capital fixo)	(E) Outras subvencións á produción	(F) Outros impostos sobre a produción	Renda agraria (VENcf) (C-D+E-F)		
Cifras absolutas									
1990	1.470,8	505,0	965,7	181,2	17,9	1,5	800,8	292,4	2,7
2000	1.653,7	788,3	865,4	266,1	23,9	2,0	621,1	140,0	4,4
2011	3.078,5	1.645,8	1.432,7	400,7	245,8	10,5	1.267,4	64,8	19,6
2015	3.690,8	1.868,2	1.822,6	461,7	161,0	13,8	1.508,1	45,6	33,1
2016	3.472,1	1.708,2	1.763,9	449,6	197,8	15,7	1.496,4	49,2	30,4
2017	3.482,1	1.793,7	1.688,3	452,6	197,3	14,2	1.418,8	55,4	25,6
2018	3.648,3	1.939,5	1.708,8	461,4	186,6	17,3	1.416,7	52,3	27,1
2019	3.865,3	1.934,3	1.931,1	472,3	190,6	18,3	1.631,0	49,9	32,7
2020	3.737,6	2.143,0	1.594,6	477,9	183,0	16,8	1.282,8	49,4	26,0
2021	3.877,0	2.234,1	1.643,0	493,7	179,8	18,2	1.310,9	47,1	27,8
% variación									
1990-2000	12,4	56,1	-10,4	46,8	33,2	27,9	-22,4	-52,1	62,0
2000-2021	134,5	183,4	89,9	85,5	653,8	817,3	111,0	-66,4	527,4
1990-2021	163,6	342,4	70,1	172,4	904,3	1.073,5	63,7	-83,9	916,2
Galicia/España (%)									
1990	6,0	5,7	6,2	9,2	6,1	3,0	5,8	21,0	27,7
2000	4,6	5,9	3,8	9,6	1,8	1,5	2,9	14,5	20,2
2011	7,5	8,3	6,7	8,5	4,1	4,0	5,7	8,9	63,9
2016	7,2	8,1	6,5	8,8	3,4	4,1	5,4	6,7	81,2
2020	7,2	8,9	5,7	8,6	3,2	3,7	4,7	6,8	68,2
2021	6,8	8,3	5,4	8,6	3,1	3,9	4,4	6,1	71,3

*Rama Agricultura, gandería, caza e actividades dos servizos relacionados.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAPA (Ministerio de Agricultura, Pesca e Alimentación): *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados nacionales 1990-2021; Resultados Renta Agraria Regional (serie histórica 1990-2000); Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados regionales 2011-2021.*
- INE, EPA.

Se comparamos esa evolución coa da agricultura española, as conclusións poden resumirse así (cadro 6).

- O valor económico da produción agraria (resultado da dinámica combinada do *output* real e dos prezos) rexistrou en Galicia neses 31 anos un crecemento maior que en España, facendo que o noso peso na produción agraria española ascendese do 6% ao 6,8%.
- Isto acompañouse, porén, dun incremento máis forte dos consumos intermedios (o gasto das explotacións en *inputs* correntes); o que limitou o crecemento do valor engadido e fixo que o peso da agricultura galega no VEB agrario español mesmo diminuíse, do 6,2% ao 5,4%.
- Se a iso unimos o menor aumento das subvencións², o resultado é que, a pesar da expansión maior do valor da produción, a renda do sector rexistrou en Galicia unha evolución menos favorable: a participación do noso agro na renda agraria de España baixou do 5,8% ao 4,4%.
- Cunha dinámica produtiva mellor e un comportamento máis desfavorable en cambio da renda agregada, a principal singularidade da evolución do sector en Galicia estivo na intensidade alcanzada polo axuste da

¹ Ver máis adiante: cadro 13.

² Como se deduce do cadro 6, a *ratio* "subvencións/produción agraria" limitábase en Galicia en 2021 ao 4,6%, menos da metade da media española (10,2%).

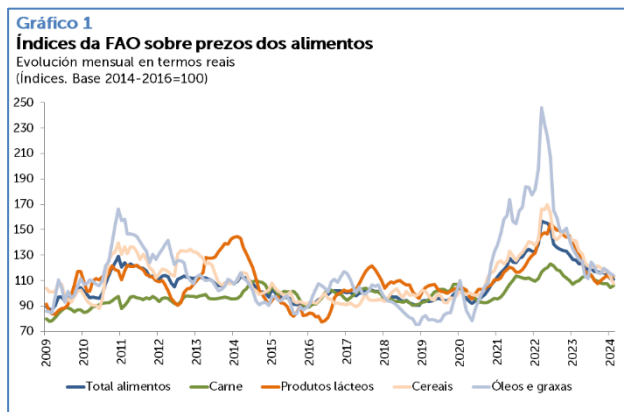
man de obra. Se en 1990 a agricultura galega xeraba o 5,8% da renda agraria española co 21% dos agricultores, en 2021 obtiña o 4,4% da renda pero só co 6,1% da poboación ocupada agraria de España (a participación no emprego agrario español baixou a menos de 1/3 da que se rexistraba tres décadas atrás).

- Esa intensidade moito maior do axuste do emprego posibilitou unha notable converxencia da renda por ocupado, que pasou do 27,7% ao 71,3% da media da agricultura española. Noutras palabras, se en 1990 a renda que obtiña cada agricultor galego se limitaba a pouco máis de 1/4 da media do sector en España, en 2021 aproximase aos 3/4. Contamos cada vez con menos agricultores, pero estes obteñen una renda media moito máis próxima ao estándar español, se ben lonxe aínda de completar a converxencia.

A conxuntura agraria en 2023: contexto internacional, na UE e en España

Evolución dos prezos internacionais das *commodities* agrarias

Partindo desas tendencias a medio prazo, a conxuntura do sector agrario galego en 2023 estivo condicionada, en primeiro lugar, pola evolución dos mercados internacionais. O índice da FAO sobre os prezos dos alimentos en termos reais experimentara unha forte alza desde xuño de 2020 ata alcanzar o pico en marzo de 2022, co valor máis alto das tres últimas décadas. A partir de aí o índice iniciou unha caída continua, que seguiu

durante todo o ano 2023 e nos primeiros meses de 2024. O resultado é que a media anual deste índice rexistrou en 2023 un descenso do 15,2% respecto a 2022, despois da súa alza no bienio anterior (26,1% en 2021, 13,1% en 2022). Porén, a pesar desa traxectoria descendente nos últimos case dous anos (desde a primavera de 2022), os prezos continúan en niveis relativamente altos (gráfico 1).

Dos cinco grupos de produtos que distingue a FAO³ interésannos en particular, polo seu peso no agro galego, a carne e os produtos lácteos. A carne, que fora a menos afectada pola alza de prezos en 2021 e 2022 (11% e 8,4%, respectivamente), sufriu en 2023 unha caída das cotizacións nos mercados internacionais tamén moderada (-5%), a menor dos cinco grupos considerados. A caída foi moito maior nas cotizacións dos produtos lácteos (-18,7%), despois da súa notable alza no bienio anterior (15,6% en 2021, 22,9% en 2022). Esta deterioración dos prezos en 2023 constátase tamén na UE, onde os mercados das principais *commodities* lácteas sufriron fortes caídas: -27,6% a manteiga e -32,1% o leite magro en po⁴.

O descenso en 2023 das cotizacións internacionais dos produtos gandeiros (leite e carne) acompañouse dunha redución similar ou máis intensa do prezo dos cereais (-16,8%) e, en especial, dos aceites e graxas (-33,9%), bens utilizados en boa medida como materias primas para a elaboración de alimentos para o gando. Desta forma, desde a perspectiva das explotacións galegas, a conxuntura global dos mercados internacionais sufriu este ano un certo empeoramento. Non obstante, esta non foi totalmente desfavorable, posto que o descenso dos prezos da carne e, sobre todo, dos produtos lácteos foi acompañado dun significativo abaratamento das materias primas para a alimentación animal (gráfico 1).

O descenso en 2023 das cotizacións internacionais dos produtos gandeiros (leite e carne) acompañouse dunha redución similar ou máis intensa do prezo dos cereais (-16,8%) e, en especial, dos aceites e graxas (-33,9%), bens utilizados en boa medida como materias primas para a elaboración de alimentos para o gando. Desta forma, desde a perspectiva das explotacións galegas, a conxuntura global dos mercados internacionais sufriu este ano un certo empeoramento. Non obstante, esta non foi totalmente desfavorable, posto que o descenso dos prezos da carne e, sobre todo, dos produtos lácteos foi acompañado dun significativo abaratamento das materias primas para a alimentación animal (gráfico 1).

Conxuntura do sector na Unión Europea e en España

Condicionado por ese contexto internacional, o sector agrario na UE-27 rexistrou en 2023 unha dinámica claramente negativa, que puxo fin á evolución positiva do bienio anterior e en xeral desde 2017. En concreto, dúas foron as notas que marcaron esa dinámica⁵:

- O *output* do sector sufriu este ano unha notable contracción, superior ao 6%, despois do significativo crecemento en 2021 e 2022. A caída concentrouse principalmente na produción vexetal (-10%), pero afectou tamén á animal (-2,2%).
- Esa diminución da produción acompañouse, ademais, dun descenso dos prezos percibidos polos agricultores, que Eurostat estima no 1,5%, poñendo fin ás subas de 2021 e 2022. A caída centrouse

³ No gráfico 1 representamos os datos de catro deses grupos de produtos (carne, produtos lácteos, cereais, óleos e graxas). Prescindimos do azucre debido á súa carencia de interese para o agro galego.

⁴ Datos do European Milk Market Observatory da UE.

⁵ Todas as cifras que ofrecemos a continuación para a agricultura comunitaria proceden das series de Eurostat: *Economic Accounts for Agriculture*.

nos prezos dos produtos vexetais (-4,6%), mentres que os dos produtos animais creceron lixeiramente (1,7%). O único elemento positivo na conxuntura do sector foi a baixada aínda maior dos prezos pagados (-4,3%), que posibilitou unha pequena mellora da relación real de intercambio dos agricultores (prezos percibidos/prezos pagados).

Cadro núm. 7

Evolución da renda global e da renda por ocupado no sector agrario en Galicia, España e a UE
Taxas de variación anuais (en %)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022**	2023 **
Galicia								
Renda agraria ¹	-0,5	-7,1	-1,8	14,4	-21,1	-1,3	2,4 *	23,6 *
Man de obra (ocupados)	7,9	12,6	-5,6	-4,6	-1,0	-4,7	0,6	7,4
Renda/ocupado	-7,8	-17,5	4,0	19,9	-20,3	3,6	1,8 *	15,0 *
España								
Renda agraria ¹	12,4	4,1	-2,6	-4,2	-2,5	5,9	-7,9	7,2
Man de obra (UTA)	3,6	7,3	1,4	0,8	-6,5	6,3	-6,1	-4,6
Renda/UTA	11,1	-0,5	-1,7	-3,4	-2,3	-0,3	-2,0	12,4
Unión Europea (UE-27)								
Renda agraria ¹	1,3	10,1	-3,4	1,6	-3,8	4,2	8,7	-7,8
Man de obra (UTA)	2,1	-4,2	-1,0	-2,0	-6,5	-4,5	-2,1	-1,5
Renda/UTA	-0,8	14,7	-2,3	3,6	2,9	9,1	10,8	-6,3

¹ VENCf en moeda constante.

* Estimacións propias.

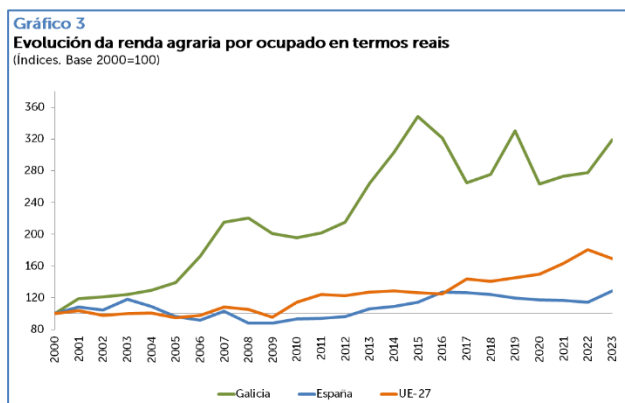
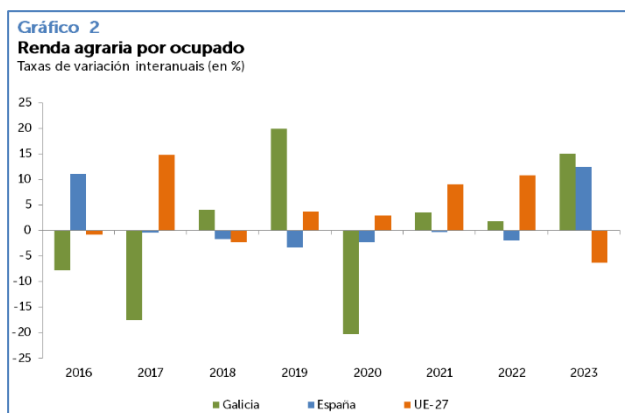
** Os datos de 2022 son un avance e os de 2023 unha estimación.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- Eurostat, *Economic Accounts for Agriculture*.
- MAPA, *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados nacionales. Resultados regionales*.
- INE, EPA.

O resultado final, segundo as estimacións provisionais de Eurostat, foi que a renda do sector en euros constantes rexistrou en 2023 unha caída do 7,8%. Dada a lixeira diminución que seguiu experimentando o volume da man de obra, a redución da renda por UTA (unidade de traballo ano) non foi tan acusada, pero si importante (-6,3%); e contrasta coa súa forte alza en 2021 e 2022 (9,1% e 10,8%, respectivamente) (cadro 7).

Deste modo, en 2023 rompeuse a tendencia á mellora na renda por ocupado que se viña dando na agricultura comunitaria case de maneira ininterrompida desde 2017 (gráficos 2 e 3).

O panorama oposto dáse na agricultura española, onde a renda por ocupado rexistrou en 2023 unha forte alza despois do descenso continuo desde 2017. O balance positivo do último ano tivo aquí a súa orixe esencialmente na dinámica favorable dos prezos, moito mellor que no conxunto da UE. En concreto, o volume da produción agraria en 2023 sufriu en España unha forte caída (-8%), máis intensa mesmo que na UE; que afectou en particular as producións vexetais (-12,2%) e en menor medida ás animais (-2,2%). Esa contracción da produción acompañouse, porén, no caso español dunha subida maior dos prezos percibidos polos agricultores (13,1%), que beneficiou dun modo similar os produtos vexetais (11,3%) e animais (15,9%). E a iso uniuse, ademais, un descenso dos prezos pagados polos insumos correntes (-5,6%), sobre todo polo abaratamento da enerxía, fertilizantes e, en menor medida, dos alimentos para o gando. Deste modo, o sector viviu en 2023 unha conxuntura de prezos moi favorable, que máis que compensou a redución dos volumes producidos. Cabe engadir aínda que as subvencións medraron un 4,5%, sobre todo debido ás axudas excepcionais pola seca e pola crise de Ucraína.

Como resultado, os cálculos provisionais do MAPA⁶, recollidos tamén por Eurostat, estiman que a renda do sector agrario en euros constantes experimentou en 2023 en España unha suba do 7,2%. Se a iso unimos que a man de obra se reduciu un 4,6%, o efecto final foi un crecemento da renda agraria por UTA do 12,4%, en contraste coa súa caída na UE-27 (-6,3%) (cadro 7). Este aumento rompeu con seis anos consecutivos (desde 2017) de diminución da renda por ocupado na agricultura española (gráficos 2 e 3).

A dinámica do sector agrario galego en 2023: unha visión global

En Galicia non contamos polo momento con ningunha estimación oficial das contas económicas do sector agrario en 2022 e 2023⁷. En consecuencia, debemos conformarnos con perfilar un balance provisional a partir dos datos dispoñibles, referidos á dinámica das principais producións no noso agro e aos prezos percibidos e pagados a nivel español.

Centrándonos en 2023, eses datos apuntan a un balance claramente positivo, na liña do que acabamos de indicar para España, pero con resultados aínda mellores. En concreto, de acordo coa información dispoñible, a conxuntura do sector agrario galego caracterizouse este ano por unha dinámica favorable dos prezos (ao igual que a nivel español). E a iso uniuse un crecemento da produción, ao contrario do observado na agricultura española e na comunitaria. O resultado, segundo os nosos cálculos, é que a renda agraria en euros constantes rexistrou aquí un aumento superior ao 20%, que triplica o constatado en España (7,2%) e contrasta coa súa caída na UE-27 (-7,8%). O balance complétase cun feito totalmente sorprendente: o incremento da poboación ocupada no noso sector agrario (+7,4%) que indican para este ano os datos da enquisa de poboación activa (EPA). A pesar disto, o saldo final foi un forte aumento da renda por ocupado (15%), superior ao rexistrado

a nivel español (12,4%) e en contraste coa súa deterioración na UE-27 (-6,3%). Esta dinámica claramente favorable da renda agraria en Galicia en 2023 sucedeu aos lixeiros incrementos en 2021 e 2022, permitindo completar en boa medida a recuperación da forte caída que sufrira en 2020, ano marcado pola pandemia da Covid-19 (cadro 7, gráficos 2 e 3).

Dun modo algo máis detallado, podemos sintetizar así a conxuntura do sector agrario galego en 2023⁸:

Cadro núm. 8
Variación real do VEB a prezos básicos das ramas agraria e pesqueira
Taxas de variación interanuais (en %)
Datos corrixidos de efectos estacionais e de calendario

	Galicia	España
2021	1,6	4,2
2022	0,3	-19,8
2023	-0,9	-1,9
I trim.	0,6	-7,1
II trim.	1,4	-2,1
III trim.	-0,9	1,7
IV trim.	-4,7	0,4

Fonte: IGE e INE.

- O volume global do *output* rexistrou un moderado crecemento (3,3%), apoiado na importante expansión da produción vexetal (7,5%) e no lixeiro incremento da produción animal (1,3%). Dada a relativa estabilidade do volume dos consumos intermedios, iso posibilitou un aumento algo maior do VEB real (ao redor do 5%). Neste aspecto os nosos cálculos difiren das estimacións do IGE nas Contas Económicas Trimestrais, que indican para este ano unha lixeira caída do VEB agropesqueiro (-0,9%) (cadro 8).
- A expansión do *output* e do VEB real acompañouse dun comportamento favorable dos prezos. Os prezos percibidos polos agricultores galegos experimentaron unha forte alza en termos correntes (12,8%), moi por encima do IPC (3,6%), o que orixinou un notable incremento tamén en euros constantes (8,8%). E a iso uniuse un descenso dos prezos pagados polos insumos (-7%), do que se derivou unha mellora máis significativa da relación de intercambio dos agricultores (21,2%). Neste sentido, os datos apuntan a que a redución dos prezos dos produtos agrarios que se deu este ano na UE, en liña coas tendencias nos mercados internacionais, non se trasladou en cambio a España e a Galicia.
- A confluencia do aumento da produción e a dinámica favorable dos prezos deu como resultado un forte crecemento da renda agraria en Galicia: segundo a nosa estimación, este alcanzou o 23,6% en euros constantes. Esta subida é claramente superior á media da agricultura española e permitiu recuperarse da deterioración sufrida en 2020.

⁶ Ver: https://www.mapa.gob.es/es/estadistica/temas/estadisticas-agrarias/cea2023estimacionmarzo2024_tcm30-679908.pdf

⁷ Para estes dous anos existen estimacións do IGE sobre a evolución do VEB do sector agropesqueiro e para 2022 contamos tamén con estimacións do INE (na Contabilidade Regional de España). Pero estas cifras, ademais de limitarse a esa variable, non son directamente utilizables aos nosos efectos ao incluír tamén a pesca, que en Galicia achega ao redor do 25% do VEB do sector primario.

⁸ Os datos nos que se sustenta este balance provisional figuran de forma pormenorizada nos apartados posteriores.

Evolución da produción

Estrutura da produción agraria

No cadro 9 resumimos a evolución da estrutura da produción agraria en Galicia no período 1990-2021, incluíndo as cifras máis recentes dispoñibles: as publicadas polo MAPA para 2021. Centrándonos na situación actual, podemos ver que o agro galego continúa presentando unha nidia especialización gandeira, cun peso relativo deste subsector (61,3%) similar ao de tres décadas atrás (61,8%). Esta especialización está focalizada en catro produtos, que aportan en conxunto o 95% do valor da produción animal: leite, carne de vacún, carne de aves e porcino. As ramas vexetais, pola súa parte, achegan o 36,4% da produción agraria, destacando catro grupos de cultivos que suman tamén o 95% do total: hortalizas, froitas (onde se inclúen as uvas), plantas forraxeiras e patacas (cadro 9).

Cadro núm. 9

Evolución da estrutura da produción agraria en Galicia; comparación con España

	Estrutura da produción agraria (en %)				España 2021	Índices de especialización de Galicia*	Peso de Galicia no total español (%)
	Galicia						
	1990	2019	2020	2021			
Produción vexetal	35,2	40,1	35,1	36,4	61,4	0,6	4,0
Cereais	1,2	0,7	0,8	1,0	10,7	0,1	0,6
Plantas industriais ¹	1,0	0,2	0,2	0,2	1,9	0,1	0,8
Plantas forraxeiras	8,5	8,7	9,2	9,0	3,1	2,9	19,5
Hortalizas ²	7,2	13,7	10,2	11,9	18,7	0,6	4,3
Patacas	10,5	5,7	3,3	4,0	1,0	3,8	26,0
Froitas ³	3,6	10,8	11,1	10,0	18,3	0,5	3,7
Viño e mosto	2,8	0,3	0,2	0,3	2,6	0,1	0,8
Outros	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Produción animal	61,8	56,8	61,9	61,3	35,9	1,7	11,6
Carne e gando	32,3	32,1	34,5	33,3	27,6	1,2	8,2
Bovino	16,3	13,0	12,0	13,1	5,5	2,4	16,0
Porcino	7,0	7,5	10,4	8,9	15,0	0,6	4,0
Equino	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	4,8
Ovino e caprino	1,1	0,2	0,2	0,2	2,2	0,1	0,7
Aves	6,9	10,5	10,6	10,0	4,5	2,2	15,1
Coellos e outros	1,0	0,8	1,2	1,1	0,3	3,8	25,7
Produtos animais	29,4	24,7	27,4	28,0	8,3	3,4	22,8
Leite	24,1	23,3	25,5	26,1	6,0	4,4	29,5
Ovos	5,1	1,1	1,5	1,5	1,9	0,8	5,5
Outros	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,8	5,3
Servizos e actividades secundarias non agrarias	3,1	3,1	3,1	2,3	3,0	0,8	1,4
Produción rama agraria	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1,0	6,8

¹ Inclúe remolacha, tabaco, algodón, xirasol e leguminosas en gran.

² Inclúe flores e plantas de viveiro.

³ Inclúe froitas frescas, cítricos e uvas.

* Relación entre o peso relativo de cada produción en Galicia e o que ten en España.

Fonte: Elaboración propia a partir de MAPA: *Resultados Renta Agraria Regional (serie histórica 1990-2000)*; *Cuentas Económicas de la Agricultura. Resultados regionales 2011-2021*.

Esa orientación gandeira do agro galego contrasta coa especialización agrícola do sector en España: o peso relativo dos dous subsectores móvese en ambos espazos nunha relación de 60/40, pero con porcentaxes invertidas. Examinando con maior desagregación os datos, constatamos que na produción vexetal Galicia só presenta no contexto do Estado un índice de especialización superior a 1 (un peso relativo maior que a media española) nas plantas forraxeiras e nas patacas. Mentres, a nosa especialización gandeira no marco español céntrase no leite, na carne de vacún, na carne de aves e nos coellos; rexistrando en cambio unha desespecialización relativa nos ovos e nas restantes producións cárnicas (porcino, equino e ovino-cabrún) (cadro 9).

Partindo desas cifras sobre o peso económico das distintas ramas, examinamos a continuación a dinámica rexistrada en 2023 polo volume das principais producións agrícolas e gandeiras.

Evolución das principais producións agrícolas (en volume)

Segundo os datos provisionais do MAPA, o ano 2023 saldouse en España cunha forte caída do volume da produción vexetal (-12,2%). Pois ben, iso contrasta co seu crecemento na agricultura galega. En concreto, as

Cadro núm. 10

Evolución das principais producións agrícolas en volume en Galicia*

	Produción (miles de toneladas)					Variación (%)		
	2015	2016	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	(2022-23)/ (2015-16)
Cereais en gran	208,9	188,3	161,3	149,0	151,3	-7,7	1,6	-24,4
Trigo	46,8	35,1	35,5	39,4	31,6	11,1	-19,9	-13,2
Centeo	13,1	10,9	17,5	15,2	14,5	-13,4	-4,8	23,2
Millo	149,0	142,3	108,3	94,3	105,2	-12,9	11,5	-31,5
Leguminosas en gran	4,4	4,8	3,9	4,3	3,0	10,0	-30,6	-21,6
Patacas	505,2	417,1	381,7	285,2	321,7	-25,3	12,8	-34,2
Millo forraxeiro	2.451,0	2.187,8	1.976,1	2.060,7	3.218,7	4,3	56,2	13,8
Hortalizas	271,6	261,3	264,9	239,4	244,5	-9,6	2,1	-9,2
Leituga	19,9	22,2	24,0	22,0	22,2	-8,2	1,1	5,2
Tomate	92,5	89,4	89,9	63,9	75,3	-28,9	17,8	-23,4
Pemento	70,3	65,5	71,0	71,0	70,0	0,0	-1,5	3,9
Cebola	41,0	32,6	31,8	32,7	29,9	3,0	-8,7	-14,9
Feixón verde	47,8	51,7	48,2	49,7	47,1	3,2	-5,4	-2,7
Froitas	121,7	122,0	126,6	115,0	126,2	-9,2	9,7	-1,0
Mazá	112,2	112,6	116,7	104,8	116,9	-10,2	11,6	-1,4
Pera	9,5	9,4	10,0	10,2	9,3	2,9	-9,1	3,4
Uva de vinificación	141,1	123,0	125,0	121,1	181,6	-3,1	50,0	14,6

* Os datos de 2023 e os dalgúns produtos para 2022 son provisionais.

Fonte: MAPA, *Anuario de Estadística e Avances de superficies y producciones agrícolas*.

cifras subministradas polos *Avances de superficies y producciones de cultivos*⁹ apuntan para Galicia a un importante incremento das colleitas de uva para viño, millo forraxeiro, patacas e froitas; e a un aumento tamén, máis modesto, nas hortalizas e cereais en gran. O único contrapunto foi o descenso da produción de leguminosas en gran (cadro 10). Ponderando esas taxas de variación polo peso económico dos distintos cultivos, estimamos unha subida global do volume da produción vexetal do 7,5%, en contraste coa súa caída no conxunto do Estado.

Cadro núm. 11

Evolución das principais producións gandeiras en volume en Galicia

	Volume de produción en cada ano							
	1985	2005	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Leite de vaca ¹	1.644,5	2.258,1	2.752,8	2.815,3	2.888,2	2.923,7	2.905,8	2.935,5
Carne de vacún ²	52,5	96,1	94,1	103,4	95,6	100,8	97,5	97,0
Carne de porcino ²	85,6	101,6	76,1	88,1	91,6	88,4	82,7	78,6
Carne de ave ²	92,6	163,4	214,0	224,1	223,5	217,8	201,1	224,4
Carne de ovino ²	0,9	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Carne de caprino ²	0,3	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0
Carne de coello ²	10,1	6,7	12,1	11,2	11,0	10,2	9,1	8,6
Ovos ³	122,5	58,9	36,7	40,1	47,6	49,3	53,3	

	Taxa de variación acumulativa anual (%)							% variación 1985/ 2023**	Galicia/España (%)	
	1985/ 2005	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023		1985	2023*
Leite de vaca ¹	1,6	1,5	2,3	2,6	1,2	-0,6	1,0	78,5	26,9	41,2
Carne de vacún ²	3,1	-0,2	9,9	-7,5	5,4	-3,2	-0,5	84,8	13,1	14,0
Carne de porcino ²	0,9	-2,2	15,8	4,0	-3,5	-6,4	-4,9	-8,1	7,4	1,6
Carne de ave ²	2,9	2,1	4,7	-0,3	-2,5	-7,7	11,6	142,3	11,4	13,1
Carne de ovino ²	-2,4	-4,1	-5,6	-14,1	19,0	14,7	-24,8	-70,0	0,7	0,3
Carne de caprino ²	-3,5	-8,6	26,1	-13,8	-10,0	24,4	-39,3	-88,7	3,7	0,4
Carne de coello ²	-2,0	4,6	-7,9	-1,7	-7,2	-10,9	-5,3	-14,9	12,9	23,2
Ovos ³	-3,6	-3,6	9,3	18,5	3,8	8,1		-56,5	13,9	4,7

¹ Millóns de litros. ² Miles de toneladas. ³ Millóns de dúcias.

* Os datos de 2023 son provisionais. Para o leite estimación a partir dos dados de entregas á industria. O peso da produción galega de ovos no conxunto do Estado refírese a 2022.

** No caso dos ovos a variación é de 1985 a 2022.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAPA, *Anuario de estadística, Encuesta de sacrificio de ganado e Estadística láctea*.
- Consellería do Medio Rural, *Anuario de estadística agraria*.

⁹ MAPA: Avances de superficies y producciones de cultivos.

Evolución das principais producións gandeiras (en volume)

No ámbito gandeiro a conxuntura en 2023 caracterizouse, en cambio, en Galicia por dinámicas dispares dos principais produtos: lixeira suba da produción de leite (1%), pequena caída na carne de vacún (-0,5%), notable incremento na carne de ave (11,6%) e descenso da carne de porcino (-4,9%). A iso hai que engadir no lado negativo a redución da produción de carne de coello (-5,3%) e a forte contracción que indican os datos para dúas ramas con escaso peso no noso agro, o ovino (-24,8%) e o cabrún (-39,3%) (cadro 11).

Se ponderamos as taxas de variación recollidas no cadro 11 co peso económico de cada rama, estimamos un crecemento da produción animal do 1,3%; moi modesto, pero que contrasta coa súa redución no conxunto do Estado (-2,2%). Nunha imaxe recapitulativa temos, en definitiva, que a dinámica do sector agrario galego caracterizouse en 2023 por unha importante expansión da produción agrícola e un lixeiro aumento da gandeira. O resultado foi un incremento global do *output* agrario en torno ao 3,3%, en contraste coa súa caída en España (-8%).

Prezos percibidos e prezos pagados polos agricultores

O crecemento da produción agraria en 2023 acompañouse en Galicia dunha alza significativa dos prezos percibidos polos agricultores. Esta debeuse principalmente á suba dos prezos dos produtos animais, que alcanzou unha media do 16,1%. Destacan as alzas rexistradas no prezo da principal produción do noso agro, o leite (21,3%), nos ovos (28,3%) e na carne e gando porcino (19,1%). Pero o aumento superou o 7% en todos os produtos gandeiros, coa única excepción da carne e gando aviar (1,2%). Tamén os prezos de venda das producións vexetais medraron, se ben en menor medida (6%) e con comportamentos máis diversos: forte crecemento nos cultivos forraxeiros (32,3%), patacas (15,7%) e hortalizas (13,4%); e descenso, en cambio, nos cereais (-21,1%) e froitas (-4,4%). O resultado global foi un incremento do índice xeral de prezos percibidos polos agricultores galegos do 12,8% (cadro 12).

Esa suba dos prezos percibidos foi ademais acompañada dun abaratamento dos insumos adquiridos polas explotacións agrarias. Os maiores descensos de prezos déronse na enerxía e lubricantes (-26%) e nos fertilizantes (-20,1%), pero tamén diminuíron lixeiramente os da principal partida do gasto das explotacións galegas,

Cadro núm. 12

Porcentaxe de variación interanual dos prezos percibidos e pagados polos agricultores en Galicia

	2019	2020	2021	2022	2023
A. Prezos percibidos*					
Produtos agrícolas	-7,1	-8,6	8,5	23,3	6,0
Cereais	2,6	0,0	32,1	39,4	-21,1
Leguminosas	-15,5	-7,2	18,5	44,7	15,8
Patacas	-1,6	-21,4	6,4	42,3	15,7
Cítricos	-13,7	29,8	-4,9	-8,0	44,7
Froitas non cítricas	-16,7	16,7	7,0	11,8	-4,4
Hortalizas	-3,2	4,6	6,3	21,6	13,4
Viño e subprodutos	-15,0	-16,2	6,6	10,6	3,6
Flores e plantas ornamentais	9,7	-3,1	3,0	-0,4	12,5
Cultivos forraxeiros	15,5	-5,6	-0,9	55,4	32,3
Produtos animais	0,2	0,0	4,3	28,1	16,1
Leite	3,2	2,5	4,4	29,3	21,3
Carne e gando bovino	-2,6	-3,5	6,0	29,0	10,0
Carne e gando porcino	10,4	-3,6	-2,3	22,1	19,1
Carne e gando aviar	-9,1	0,2	6,1	19,7	1,2
Carne e gando ovino	-3,1	3,4	14,7	9,3	7,3
Carne e gando caprino	3,8	-2,2	6,3	9,6	8,4
Carne e gando coellos	9,0	-6,9	3,9	20,8	9,4
Ovos	-12,2	4,0	3,2	57,8	28,3
Índice xeral de prezos percibidos	-2,5	-3,0	5,7	26,5	12,8
B. Prezos pagados**					
Sementes selectas e pés	-1,5	-2,1	1,5	3,2	10,3
Alimentos para o gando	1,2	-0,3	14,0	31,7	-3,2
Fertilizantes	6,5	-6,1	27,9	74,3	-20,1
Enerxía e lubricantes	-3,1	-18,5	32,9	59,4	-26,0
Protección fitopatolóxica	-0,1	0,6	4,3	19,7	1,4
Tratamentos zoonosanitarios	1,1	0,4	1,1	1,9	2,2
Conservación e reparación de maquinaria	0,3	8,3	4,2	3,8	5,8
Conservación e reparación de edificios	2,1	-1,5	5,9	7,4	3,9
Índice xeral de prezos pagados	0,5	-2,6	14,5	31,7	-7,0

* Evolución dos prezos por grupos de produtos no conxunto de España e variación dos índices de prezos por subsectores que resulta para Galicia ao aplicarlle á evolución anterior a estrutura da produción agraria galega.

** Evolución dos prezos dos diversos *inputs* correntes no conxunto de España, e variación do índice xeral de prezos pagados que resulta para Galicia ao aplicarlle á evolución anterior a estrutura dos consumos intermedios da nosa agricultura.

Fonte: Elaboración propia a partir de MAPA, *Índices de precios percibidos, precios pagados y salarios agrarios*.

Cadro núm. 13

Evolución dos índices de prezos percibidos e pagados polos agricultores galegos

	Índice xeral de prezos percibidos ¹	Índice xeral de prezos pagados ¹	IPC	Prezos percibidos/ Prezos pagados	Prezos percibidos/ IPC
1985	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1990	128,3	108,4	138,5	118,4	92,6
1995	154,2	125,0	178,3	123,4	86,5
2000	158,0	140,6	203,0	112,4	77,9
2005	162,0	160,3	238,1	101,1	68,1
2010	174,8	188,5	266,7	92,7	65,5
2015	183,6	212,3	284,5	86,5	64,5
2016	181,5	204,3	283,6	88,8	64,0
2017	189,4	206,4	289,6	91,8	65,4
2018	196,9	215,4	294,5	91,4	66,8
2019	191,9	216,5	296,3	88,7	64,8
2020	186,2	210,8	295,4	88,3	63,0
2021	196,8	241,4	305,7	81,5	64,4
2022	248,9	317,8	333,4	78,3	74,7
2023	280,7	295,7	345,4	94,9	81,3
TVI (%)					
2019	-2,5	0,5	0,6	-3,0	-3,1
2020	-3,0	-2,6	-0,3	-0,4	-2,7
2021	5,7	14,5	3,5	-7,7	2,1
2022	26,5	31,7	9,0	-4,0	16,0
2023	12,8	-7,0	3,6	21,2	8,8

(1) Os índices de prezos percibidos e prezos pagados que ofrecemos son os que resultan de imputarlle os índices sectoriais españois (para os diferentes produtos agrarios e as diversas partidas dos consumos intermedios) á estrutura da produción e dos consumos intermedios da agricultura galega.

Fonte: Elaboración propia a partir de:

- MAPA, *Índices de precios percibidos, precios pagados y salarios agrarios*.

Cadro núm. 14

Estimación da variación do valor da produción nas principais ramas agrícolas e gandeiras de Galicia. Ano 2023*

	TVI (%) 2023/2022		
	Volumen de produción	Prezo	Valor da produción
Cereais	1,6	-21,1	-19,8
Patacas	12,8	15,7	30,5
Froitas	9,7	-4,4	4,9
Hortalizas	2,1	13,4	15,8
Viño	9,2	3,6	13,1
Cultivos forraxeiros	56,2	32,3	106,6
Produción vexetal	7,5	6,0	14,0
Leite	1,0	21,3	22,5
Carne e gando vacún	-0,5	10,0	9,4
Carne e gando porcino	-4,9	19,1	13,3
Carne e gando aviar	11,6	1,2	12,9
Carne e gando ovino	-24,8	7,3	-19,3
Carne e gando caprino	-39,3	8,4	-34,2
Carne e gando coellos	-5,3	9,4	3,6
Ovos	2,0	28,3	30,9
Produción animal	1,3	16,1	17,6
Produción agraria	3,3	12,8	16,5

* As cifras referidas á variación dos volumes de produción proceden das estimacións do MAPA para Galicia (excepto no viño, onde tomamos os datos da venda nas cinco Denominacións de Orixe galegas). As relativas aos prezos corresponden, en cambio, á evolución dos prezos percibidos en España.

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos dos cadros 10, 11 e 12.

os pensos (-3,2%); orixinando en conxunto un redución do índice xeral de prezos pagados polos agricultores galegos do 7% (cadro 12). O saldo final foi un notable aumento dos prezos percibidos polos agricultores en euros constantes (8,8%), e unha mellora aínda máis forte da súa relación real de intercambio, da *ratio* prezos percibidos/prezos pagados (21,2%) (cadro 13).

Conxuntura das principais ramas agrarias

A partir dos datos que acabamos de expoñer, sobre a evolución dos volumes de produción e os prezos, no cadro 14 elaboramos unha estimación da variación que experimentou en 2023 o valor económico da produción nas principais ramas do sector agrario galego. Estas cifras pódense asimilar coa variación dos ingresos dos produtores e permiten perfilar, pois, a conxuntura das diversas ramas¹⁰.

Nas ramas vexetais rexistrouse en conxunto unha expansión do *output* do 7,5%, acompañada dunha suba algo menor dos prezos percibidos (6%), o que deu como resultado un importante incremento do valor da produción (14%). Este aumento foi especialmente intenso nos cultivos forraxeiros (106,6%) e nas patacas (30,5%), situouse ao redor do 15% no viño e nas hortalizas, limitouse ao 4,9% nas froitas e só os produtores de cereais viron reducirse os seus ingresos (-19,8%) (cadro 14).

Pola súa parte, a conxuntura global das ramas gandeiras caracterizouse por un lixeiro crecemento dos volumes producidos (1,3%) e unha forte alza dos prezos (16,1%), sendo esta última o factor esencial que sustentou a mellora notable dos ingresos das explotacións (17,6%). Este aumento alcanzou a súa maior magnitude nas explotacións de ovos (30,9%) e nas do sector lácteo (22,5%), rexistrando tamén taxas relevantes (entre o 9,4% e o 13,3%) nas principais producións cárnicas (vacún, porcino e aves). Só as explotacións especializadas no gando ovino e cabrún, dúas ramas con moi pouco peso no noso sector agrario, sufriron unha caída do valor da produción (cadro 14).

Poboación ocupada

Na información dispoñible sobre a conxuntura do sector agrario galego en 2023 o dato máis sorprendente é o importante incremento que, segundo as estimacións da EPA, rexistrou a poboación ocupada no sector (7,4%). Este dato vén reproducir o constatado nalgúns anos precedentes (2016, 2017, 2022), pero debemos tomalo en principio con precaución.

¹⁰ Convén recalcar que nese cadro os datos sobre os volumes de produción proceden das estimacións do MAPA referidas a Galicia. Mentres, os relativos aos prezos corresponden á evolución dos prezos percibidos de cada produto a nivel español.

Cadro núm. 15
Evolución da poboación ocupada no sector agrario en Galicia e en España
(medias anuais)

	Galicia		España	
	Número (miles)	Índices (1985=100)	Número (miles)	Índices (1985=100)
1985	415,1	100,0	1.829,6	100,0
1995	223,9	53,9	1.040,1	56,8
2008	69,8	16,8	779,4	42,1
2009	67,0	16,1	745,5	40,6
2010	66,0	15,9	749,1	41,3
2011	64,8	15,6	721,3	39,7
2012	59,3	14,3	703,5	39,0
2013	56,3	13,6	699,3	38,7
2014	49,1	11,8	702,4	38,4
2015	45,6	11,0	705,0	38,5
2016	49,2	11,9	738,0	40,3
2017	55,4	13,3	778,8	42,6
2018	52,3	12,6	772,9	42,2
2019	49,9	12,0	758,1	41,4
2020	49,4	11,9	723,9	39,6
2021	47,1	11,3	767,5	41,9
2022	47,4	11,4	737,9	40,3
2023	50,9	12,3	706,9	38,6
Taxas de variación media acumulativa anual (%)				
1995/1985		-6,0		-5,5
2008/1995		-8,6		-2,2
2015/2008		-5,9		-1,4
2023/2015		1,4		0,0
2023/2008		-2,1		-0,6

Fonte: EPA, INE e IGE, *Enquisa de poboación activa en Galicia*.

anuais, estes datos apuntan a unha estabilización aproximada (ou lixeiro incremento) da poboación ocupada no sector no período 2015-2023, en torno ás 50.000 persoas. Este feito resulta máis rechamante por corresponderse cun período, en xeral, de recuperación económica e de crecemento do emprego nos sectores non agrarios da economía galega. Polo tanto, cabe preguntarse se estamos ante un punto de inflexión, no que o volume de man de obra na nosa agricultura comezou a estabilizarse, despois da abrupta caída nas tres décadas precedentes.

Para axudar a aclarar esta cuestión é útil analizar os datos que ofrece outra fonte: o volume de afiliacións á Seguridade Social. Destes datos derívanse tres conclusións: i) a cifra de afiliacións no sector agrario galego seguiu diminuindo de forma continua na última década; ii) porén, o ritmo desa redución mostra un claro freo a partir de 2014-2015, de tal modo que de taxas anuais superiores ao 4% nas tendencias previas pasamos a taxas ao redor do 1,5%/2% no último decenio; iii) o descenso máis suave no período recente esconde un contraste entre a caída das afiliacións na rama de agricultura e gandería e o seu aumento, en cambio, na silvicultura e explotación forestal (dentro de cifras absolutas modestas) (cadro 16). Polo tanto, como conclusión provisoria cabe afirmar que a estabilización ou crecemento da poboación ocupada no sector agrario que mostran as estimacións da EPA a partir de 2015 non se correspondería coa realidade; pero si parece ter lugar unha moderación do seu descenso.

Cadro núm. 16
Evolución das afiliacións á Seguridade Social no sector agrario galego

	Número de afiliacións			Variación anual (%)		
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados	02 Silvicultura e explotación forestal	01+02 Agricultura, gandería e silvicultura	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados	02 Silvicultura e explotación forestal	01+02 Agricultura, gandería e silvicultura
2009	50.669	3.453	54.122			
2010	47.513	2.987	50.500	-6,2	-13,5	-6,7
2011	45.184	3.012	48.196	-4,9	0,8	-4,6
2012	43.315	2.837	46.152	-4,1	-5,8	-4,2
2013	41.400	2.902	44.302	-4,4	2,3	-4,0
2014	40.487	3.217	43.704	-2,2	10,9	-1,3
2015	39.677	3.688	43.365	-2,0	14,6	-0,8
2016	38.544	3.835	42.379	-2,9	4,0	-2,3
2017	37.645	4.112	41.757	-2,3	7,2	-1,5
2018	36.926	4.503	41.429	-1,9	9,5	-0,8
2019	36.104	4.540	40.644	-2,2	0,8	-1,9
2020	35.286	4.589	39.875	-2,3	1,1	-1,9
2021	34.594	4.726	39.320	-2,0	3,0	-1,4
2022	33.389	4.795	38.184	-3,5	1,5	-2,9
2023	32.722	4.923	37.645	-2,0	2,7	-1,4

Fonte: Instituto Galego de Estatística.

Máis alá desas oscilacións anuais, se nos fixamos nas tendencias a medio e longo prazo son dous os feitos a salientar. O primeiro é que nas case catro décadas transcorridas desde a integración europea a poboación ocupada no sector agrario reduciuse en Galicia en preto do 90% (-87,7%), unha caída moito máis intensa que a rexistrada en España (-61,4%). O segundo feito a sinalar é o claro freo dese descenso que ten lugar nos últimos 15 anos, a partir do estalido da crise económica en 2008; o que cabe atribuír, polo menos en parte, ao empeoramento do mercado de traballo e á redución das oportunidades laborais fóra da agricultura. Así, no conxunto do período 2008-2023 o ritmo de diminución da poboación ocupada no sector agrario galego limitouse ao 2,1% acumulativo anual, a cuarta parte do constatado durante a fase de expansión económica 1995-2007 (-8,6% anual); aínda que ese ritmo seguiu superando a media española (-0,6% anual) (cadro 15).

Establecido iso, debemos deternos de todos modos na evolución que indica a EPA para a última década, desde 2015. Por encima das oscilacións

Cadro núm. 17
Composición da poboación ocupada no sector agrario en Galicia

	2015	2023
Poboación ocupada por sexos (miles)		
Homes	25,5	33,4
Mulleres	20,1	17,5
Total	45,6	50,9
% de mulleres	44,1	34,4
Distribución por idades (%)		
16 a 24 anos	3,1	2,9
25 a 34 anos	13,4	13,4
35 a 44 anos	22,6	20,8
45 a 54 anos	31,1	31,8
55 e máis anos	29,6	30,8
Total	100,0	100,0
Poboación ocupada por situacións profesionais (miles)		
Empresario con asalariados	2,6	3,0
Empresario sen asalariados	26,3	26,6
Membro dunha cooperativa	0,8	0,6
Axuda na empresa familiar	3,0	1,1
Asalariado do sector público	1,3	4,0
Asalariado do sector privado	11,6	15,6
Total	45,6	50,9
% asalariados	28,3	38,5

Fonte: INE e IGE, Enquisa de poboación activa.

Como información adicional, no cadro 17 podemos ver os cambios na composición da poboación ocupada no sector que se produciron no período 2015-2023 segundo a EPA, simultaneamente coa estabilización do seu volume. O primeiro a salientar é a crecente masculinización: nos últimos oito anos o número de homes medrou nun 31%, mentres o de mulleres reduciuse nun 12,9%, de tal modo que a porcentaxe de mulleres baixou do 44,1% ao 34,4% (de preto da metade a pouco máis de 1/3). A distribución por idades permaneceu en cambio estable, sen corrixirse pero tampouco agravarse o elevado envellecemento: o 30,8% das persoas ocupadas no sector en 2023 teñen 55 ou máis anos, fronte a só un 16,3% de menores de 35 anos, porcentaxes similares ás de 2008. Xunto coa masculinización, a outra mudanza recente a destacar é o peso crecente do emprego asalariado no noso sector agrario: se en 2008 este xa supoñía o 28,3% da poboación ocupada, en 2023 alcanza o 38,5% (cadro 17).

Censos gandeiros

Gando bovino

Os datos das *Encuestas ganaderas* do MAPA correspondentes a novembro de 2023 indican unha estabilidade do censo total de gando bovino en Galicia neste último ano. O número de vacas, non obstante, aumentou lixeiramente e, ao contrario da tendencia xeral nas décadas recentes, este incremento concentrouse nas vacas de leite, mentres que se mantiveron estables as de carne. Seguramente, a conxuntura favorable dos prezos do leite que viviu o sector explica esa evolución. En calquera caso, visto no contexto español, o noso censo de gando bovino presenta unha clara especialización láctea: Galicia concentra en 2023 o 42,9% das vacas de leite do Estado, en tanto que nas vacas de carne a porcentaxe limitábase ao 10% (cadro 18).

O datos do *Registro de gando bovino* do IGE permiten precisar a estrutura das explotacións por orientacións produtivas. Neste caso as últimas cifras publicadas corresponden a 2022. En conxunto, estes datos mostran a notable e crecente concentración do censo nas unidades de maior dimensión. Así, as explotacións con 50 ou máis cabezas de bovino, sendo pouco máis de 1/5 do total, concentran en 2022 máis das dúas terceiras partes das vacas. E, en concreto, aquelas con 100 ou máis cabezas, 9% do total, reúnen o 43,8% das vacas. Mentres que, no extremo contrario, encontramos máis de 10.000 explotacións con menos de 10 cabezas (41,2% do total), que só posúen o 4,2% das vacas (cadro 19).

Esa imaxe, porén, difire de maneira substancial en función da orientación produtiva, cunha concentración moito máis acusada no sector lácteo. Neste sector as explotacións con 50 ou máis animais concentran máis do 84% das vacas de leite; aquelas con 100 ou máis cabezas reúnen o 61,2% destas vacas (porcentaxe que no último ano medrou en máis de 3 puntos porcentuais); e, en particular, o grupo das que teñen 200 ou máis

Cadro núm. 18
Evolución do censo de gando bovino en Galicia *

	1987	1995	2000	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Miles de cabezas									
Vacas	704,5	624,8	666,5	570,1	557,6	546,1	540,3	538,8	541,4
Leiteiras	602,6	446,0	432,3	350,3	360,3	340,0	336,7	334,3	337,2
Resto	101,9	178,8	234,1	219,8	197,3	206,1	203,6	204,6	204,2
Total bovinos	980,1	953,9	1.016,4	963,4	951,9	939,1	932,8	941,9	941,0
Índices (Base 1987=100)									
Vacas	100,0	88,7	94,6	80,9	79,1	77,5	76,7	76,5	76,8
Leiteiras	100,0	74,0	71,7	58,1	59,8	56,4	55,9	55,5	55,9
Resto	100,0	175,4	229,7	215,7	193,6	202,2	199,7	200,7	200,4
Total bovinos	100,0	97,3	103,7	98,3	97,1	95,8	95,2	96,1	96,0
Galicia/España (%)									
Vacas	25,1	22,1	22,1	20,1	20,2	18,8	18,6	18,7	19,1
Leiteiras	33,6	34,5	37,9	41,8	42,7	41,9	41,6	41,3	42,9
Resto	10,0	11,7	12,5	11,0	10,3	9,8	9,7	9,8	9,9
Total bovinos	19,2	17,3	16,5	15,3	15,4	14,2	14,2	14,6	14,9

*Os datos de 1987, 1995 e 2000 son os de decembro. Para os demais anos corresponden a novembro. Os de 2023 son provisionais.

Fonte: MAPA, *Anuario de estadística e Encuestas ganaderas*.

Cadro núm. 19

Estrutura dimensional das explotacións de bovino en Galicia. Ano 2022**A. Número (miles)**

Tamaño (número de bovinos)	Explotacións				Vacas		
	Leite	Carne	Mixtas e outras	Total	Vacas de muxidura	Vacas de non muxidura	Total
1-9	0,2	8,3	2,2	10,7	1,6	20,2	21,8
10-19	0,5	3,2	0,2	3,9	5,3	25,9	31,1
20-29	0,7	1,8	0,1	2,6	11,7	25,7	37,4
30-49	1,2	2,0	0,2	3,3	29,3	44,4	73,7
50-99	1,6	1,4	0,2	3,2	70,9	57,2	128,1
100-199	1,2	0,4	0,1	1,7	94,2	30,3	124,5
>=200	0,5	0,1	0,1	0,6	93,1	10,7	103,8
Total	5,9	17,2	3,0	26,1	306,1	214,3	520,4

B. Distribución porcentual

Tamaño (número de bovinos)	Explotacións				Vacas		
	Leite	Carne	Mixtas e outras	Total	Vacas de muxidura	Vacas de non muxidura	Total
1-9	3,4	48,4	73,5	41,2	0,5	9,4	4,2
10-19	8,1	18,8	5,0	14,8	1,7	12,1	6,0
20-29	11,7	10,6	3,7	10,0	3,8	12,0	7,2
30-49	19,6	11,4	5,3	12,6	9,6	20,7	14,2
50-99	28,1	8,2	6,2	12,4	23,2	26,7	24,6
100-199	20,2	2,2	4,0	6,5	30,8	14,1	23,9
>=200	8,8	0,3	2,4	2,5	30,4	5,0	19,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: IGE, *Rexistro de gando bovino*.

cabezas (8,8% do total) concentra xa máis do 30% das vacas de leite. Mentres, o peso produtivo das unidades máis pequenas é case irrelevante: as explotacións lácteas con menos de 20 animais (11,5% do total) unicamente contan co 2,2% das vacas de muxidura.

No vacún de carne, en cambio, o grao de concentración segue sendo moito menor, conservando as explotacións pequenas un importante peso social e produtivo. Así, as explotacións con menos de 20 animais son aquí o 67,2% e contan co 21,5% das vacas de carne. En tanto que, no extremo contrario, as unidades con 100 ou máis cabezas só supoñen o 2,5% do total e reúnen o 19,1% das vacas (cadro 19).

Gando porcino

Tras o forte incremento da cabana porcina galega en 2022, no ano 2023 esta volveu aumentar notablemente. Desta forma, o número total de animais superou os 1,6 millóns; unha cifra que non se coñecía nas tres últimas décadas, aproximándose aos valores de mediados dos anos 1980. Ese incremento foi lixeiramente superior ao rexistrado no conxunto do Estado, o que orixinou unha pequena alza do peso de Galicia na cabana porcina española, que se sumou á do ano anterior, ata alcanzar o 4,6% en 2023 (cadro 20).

Cadro núm. 20

Evolución do censo de gando porcino en Galicia *

	1987	1996	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Miles de cabezas								
Porcos da ceba	561,6	271,7	443,2	440,2	780,3	705,8	974,4	807,0
Porcas reprodutoras	178,2	121,9	114,4	101,9	81,5	92,5	105,1	126,5
Total	1.619,5	981,3	1.018,9	1.082,0	1.286,7	1.196,3	1.490,9	1.605,2
Índices (Base 1987=100)								
Porcos da ceba	100,0	48,4	92,2	78,4	139,0	125,7	173,5	143,7
Porcas reprodutoras	100,0	68,4	53,5	57,2	45,7	51,9	59,0	71,0
Total	100,0	60,6	65,1	66,8	79,5	73,9	92,1	99,1
Galicia/España (%)								
Porcos da ceba	8,9	3,6	4,3	3,9	5,5	5,0	7,1	5,9
Porcas reprodutoras	8,8	5,9	4,7	4,1	3,1	3,4	4,0	4,5
Total	9,4	5,3	4,0	3,8	3,9	3,5	4,4	4,6

*Os datos de 1987 e 1996 corresponden a decembro; para os demais anos corresponden a novembro. As cifras de 2023 son provisionais.

Fonte: MAPA, *Anuario de estadística e Encuestas ganaderas*.

Estamos ante un sector que vén mantendo en España un forte dinamismo, que lle permitiu converterse no cuarto produtor mundial de carne de porcino, ao tempo que a cabana española pasaba a ser a primeira da UE, superando o país que historicamente ocupaba esa posición, Alemaña. Esta expansión, en boa medida, explícase polo crecemento das exportacións, en especial das dirixidas ao exterior da UE. Porén, hai que apuntar que, despois de anos de continuo aumento, en 2022 e de novo en 2023 o volume das exportacións españolas de porcino se reduciu, debido fundamentalmente á contracción das destinadas a China. En concreto, en 2023 as exportacións a China diminuíron nunha quinta parte, a pesar do cal este segue sendo con moita diferenza o principal mercado exterior para o porcino español.